

reclamatio est facienda, & causa nullitatis exponentia, coram legitimo Superiori, nim. Praelato Monasterii & simul coram Ordinario loci. De quo consule Canonistas.

XVIII. Resp. 3. Contractus, v. g. emptiones, vendiciones, transaciones, concessiones, promissiones, donationes, contractum rescissiones (quod ius positivum non annulavit) si ex gravi, & injurioso metu facti sint, nec juramento firmati, possunt in foro conscientia in integrum revocari ab eo, qui gravem metum injuste passus est.

Ratio. Quia alter ei fecit injuriam. Ergo tenetur eum restituere in pristinum statum, & injuriam passus habet ius urgendi hanc restitutionem, potestque licet rem suam recuperare aperi, vel occultare ut compensatione, si aliter nequeat, scandala desit.

Dixi 1. quod ius positivum non annulavit. Nam ex dictis patet, esse aliqua, si ex gravi metu fiant, ipso iure positivo nulla, ut testimonia in testam. tis l. 4. de Testam. Matrimonio c. Veniens, de Spousal. Votum sollempne, juxta Trid. cit. Absolutio de excommunicati, ex meta cap. unic. de His que vi, in 6. Jurisdictio ex meta data, vel prorogata, l. 2. ff. de Judicis, c. Ubi periculum, de Electione in 6. Autoritas Tutorum l. 1. s. ult. ff. de Aut. Tutor. Addunt aliqui Casistar, etiam votum simplex ex gravi metu factum non tenere, sed authenticus de hoc in iure non constat, ut docet Sylvester.

Dixi 2. nec iuramento firmati, quia alias contractus ex reverentia divini nominis erunt servandi ut validi.

Quid si injuriam passus nolit rescindi contractum?

Dico, quod tunc alter teneatur servare contractum.

Ratio. Quia contractus iure naturae est validus. Ergo tenetur usque dum per injuriam, iuri suo cedentem, vel per Superiorum rescindatur.

QUÆRO X. Exorta per metum levem suntne in utroque foro restituenda? Item quid censes de metu reverentiae?

XIX. Resp. 1. ad 1. p. Si metus vere fuerit causa sine qua non, tunc sic extorta sunt saltem in foro conscientiae restituenda, juxta sententiam tuorum & probabilorem Sylvestri, Navarri, &c. 2. Sed in iure externo ob similem metum non ceditur actio.

Ratio 1. p. Qui talen metum est passus, est inutile privatus sua libertate. Ergo est restituendum in pristinum statum.

Excipiunt votum, quod, licet fiat ex levi metu, est validum, nec potest propriis voentibus voluntate rescindi. Idem est de Matrimonio, & patet in propriis locis.

Resp. 2. ad 2. p. Sola reverentia Parentibus, vel Dominis debita non est metus gravis, sed (ut alii loquuntur) justus, & sufficiens ad contractus irritandos, nisi concurrent alii administricia, ex quibus possit colligi, fuisse revera invitum: uti sunt valde importunæ persuasiones periculose, ac atrocies minæ, gravia ola, &c. ita ut modesta contradictione nihil efficiat. Item, loquendo de Matrimonio, inæqualitas contrahentium. His administricis concurrens potes metus reverentialis censeri justus, seu gravis.

QUÆRO XI. Estne aliquod remedium juris contra atrocies minas, ex quibus metus nasci solet, & quod illud?

XX. Resp. Est, & vocatur cautio de non offendendo, consistente in hoc, quod iudex requiratur, ut minantem citet, si quis severe prohibeat, ne ullam violentiam aut injuriam contra tamet attinet, immo enim discedere non sinat, nisi prius adversario securitatem spondet verbis, vel juramento, pignoris, fidejussionibus, &c. attenta persona quilitate.

Tertia involuntarii causa, scilicet Concupiscentia.

De qua S. D. q. 6. art. 7.

QUÆRO XII. Quid & quotuplex est concupiscentia? Causamne involuntarium, minendo vel tollendo libertatem?

XXI. Resp. 1. Per concupiscentiam cum S. Thom. intelligi passionem appetitus sensitivi prosequentis bonum sensibile, ac delectabile, ut sunt amor, desiderium, spes, gaudium, sive voluptas, &c. Est autem duplex concupiscentia: Una antecedens, puta, actum voluntatis, eumque præveniens, tamquam ejus causa; ut cum in aliquo, visa puella, acceditur libido, voluntatem rapiens ad delectationem, quasi naturaliter, seu ex se exurgens. Alia est consequens, puta, actum voluntatis, seu ab ipsa voluntate præiœ operante excitata; ut cum quis delectatur, vult affici venerata delectatione, ut promptius per hoc in operationem venerata feratur, eamque ex magis concupiscat. Et de hac supponitur, quod non cause involuntarium, cum ex actu libero voluntatis sequatur, & causeatur.

Resp. 2. Concupiscentia antecedens non tollit, nec minuit, sed potius causat, & auget voluntarium imperfectum, seu communiter sumptum, sive prout commune est homini & bruto, & non est formulariter idem cum libero, ut explicatum est in R. 1. ad Q. 5.

Ratio. Quia facit ut voluntas cum majori imperitu, complacentia, ac intensione feratur in ampliorum bonis sensibili, ac delectabili. Ergo.

Not. Voluntarium tollere non esse idem, ac ille minuere. Illud tollere, est facere, ut non maneat essentia voluntarii: illud vero minuere, est facere, quod manente essentia voluntarii dematur aliquid de ejus perfectione accidentaliter: sicut est contra illud augere, est facere, quod ejus perfectio crescat.

Resp. 3. Concupiscentia antecedens aliquando minuit, immo omnino tollit voluntarium perfectum, seu liberum, quo homo differt a bruto.

Ratio. Quia vehementis passio oculum, seu judicium rationis ita turbat, ut parvum vel nihil attendat ad propositionem finis, ac mediorum, cum saepè absorbeat rationem, ut homo non sciatur quid agat, immo amentem faciat; ut at S. D. ad 3. quod eiama patet in motibus primo primis, & in iis quod ex amore, vel ira rediguntur ad insaniam, ubi non salvatur cognitio indifferens, seu indifferens judicii; sine qua non datur libertas. Ergo.

Ex quo sequitur, quod talis passio etiam minuat, vel tollat rationem peccati, utpote quae non est sine voluntario, & eo diminuit diminuitur. Ut patet in Tract. 4. Exam. 2. Q. 24. n. 27.

XII. Oppono contra R. 2. Juxta mentem S. Th. is qui accedit ad mulierem fecundam, & deformem, gravius peccat, quam illa qui accedit ad pulchram. Subsum: Sed accedens ad pulchrum accedit cum majori concupiscentia. Ergo concupiscentia minuit voluntarium, & non anger, quia alia etiam deberet augere peccatum, quod tamen juxta S. Thom. minuit in accedente ad pulchrum.

Resp. In hac oppositione fieri transitum à voluntario perfecto, seu libero ad imperfectum, seu in comuni sumptum, & solum probat, quod quia concupiscentia diminuit peccatum, etiam diminuit liberum: quod non negatur. Unde admissio ant. (eo quod ad secundam accedens, accedit cum majori libertate, cum passio, seu concupiscentia non sit tantum dist. primum conseq. Ergo est magis voluntarius voluntario perfecto, seu libero, C. conseq. imperfecto, N. conseq. Et concessa min. subs. dist. alterum cons. Ergo minuit voluntarium liberum, C. cons. imperfectum, N. conseq.

Quarta involuntarii causa, scilicet ignorancia. De qua S. D. q. 6. art. 8.

QUÆRO XIII. Quotuplex est, & quemam causam involuntarium?

XXIII.

XXIII. Resp. 1. Ignorantia Primo dividitur in eam quae est pura negationis, seu negativæ talis, eo quod sit in subiecto ad sciendum inepto, vel simpliciter, ut in lapide; vel pro certo tempore, ac statu, v. g. in amente, vel infante. Et haec juxta S. Thom. infra. q. 76. art. 2. potius dicenda est, nescientia, quam ignorantia. Et in ignorantia quæ est privationis, seu privativæ talis, quæ est carentia scientiae in subiecto apud ad sciendum ea, quæ quis potest aut tenetur scire. Item in eam, quæ dictur ignorantia prava dispositionis, quæ est positiva deceptio, & contrarius veritati error, seu dispositio, vel habitus scientiae omnino contraria, sive habitus falsorum principiorum, ac opinionum, qualis est in Judeis, hereticis, aliisque errantibus

Resp. 2. Ignorantia causit voluntarium simpliciter, & involuntarium secundum quid.

Ratio 1. part. est. Qui vult antecedens, vult etiam consequens, ex eo sequi natum, & qui est causa cause, quia talis, est etiam causa causati: sed ignorantia consequens est directe, vel indirecete volita (ut mox dicetur) in quo differt ab antecedente, & talis effectus ex ea sequi natus est. Ergo & effectus simpliciter voluntarius est.

Ratio 2. part. Quia ille ignorans sepe non producere effectum, si scientiam habetur, nisi forte, ut noster Contenson, loquitur, eset ingens malitia cumulus, qualis forte fuit in illis, qui dicebant Job. 21. Scientiam virorum tuarum nolumus; ut effreni impetu sine remorsis omnibus flagitis se dederint.

Dixi ignorantiam consequentem posse esse directe vel indirecete voluntam. Directe, quando nimirum voluntas expressè vult aliquid ignorare, ut liberis possit peccare, ut patet ex eti Job. 21. Et haec ignorantia dicitur affectata. Indirecte, quando voluntas expressè quidem non vult ignorare; prætermittit tamen, seu non curat addiscere ea, quæ potest & tenetur scire. Et haec dicitur ignorantia crassa, supina, & mala electionis.

An, & quomodo ignorantia minuit, vel tollat peccatum, dicetur infra Tract. 4. Exam. 2. Q. 24. n. 72. R. 1. & 2.

EXAMEN II.

De Circumstantiis humanorum actuum.

De quibus S. D. agit Q. 7. per 4. art.

P Riu est rem esse in se, quam ab accidentibus circumstari, seu vestiri, prouide prius debuit explicari substantia voluntarii in actibus humanis reperi, & deinde explicanda sunt ejus accidentia, seu circumstantie, quæ à circumstante, ac substantia afficiendo nomen habent, suntque actuum humanae accidentia, non in esse naturali, vel physico, v. g. quod furcum fiat manus sinistra, vel dextra, ante vel post prandium; sed inesse mortis, sic ut addat novam, vel augeat malitiam effectus, v. g. furcum in magna vel parva quantitate, vel si fiat in loco sacro.

QUÆRO I. Quid est, & quod sunt circumstantiae?

XXV. Respondet 1. Circumstantia juxta S. Thom. est particularis conditio, seu accidentialis officio actionis humanae in genere mortis, eam quasi circumstantes, eique supervenientes. Sicut furcum prius habet, quod si ablato rei alienæ, quod sumat fiat in loco sacro.

Resp. 2. Septem sunt circumstantiae, comprehensa à S. Thoma hoc Versu:

Quis. Quid. Ubi. Quibus auxiliis. Cur. Quomodo. Quando.

Explicatur Circumstantia. Quis.

Ly Quis denotat personam operantem, non quidem quad substantiam, & secundum se, sed quidem conditionem, qualitatem, statum, officium, &c. nim. quod sit vel Ecclesiasticus, vel Religiosus, vel voti obs-

Tract. III. Examen II.

obstrictus, Uxoratus, Praelatus, Parochus, Judex, &c. Nam ex his conditionibus aliquando accedit nova species malitiae. Si enim conjugatus forniciatur, peccat non tantum contra temperantiam, sed etiam contra justitiam. Si Religious & Clericus peccat simul contra Religionem, & fit sacrilegium. Praelatus, Parochus, Judex, &c. quibus ex officio incumbit, si negligat subvenire subditis egenitibus, peccat non tantum contra misericordiam, sed etiam contra justitiam. Aliquando autem ex dictis conditionibus peccatum augetur intra eandem speciem. Nam, ceteris paribus, peccatum personae sanctioris, sublimioris, doctoris est gravissimum, v. g. peccatum ex 4. dist. 16. q. 3. art. 2. q. 5. si tamen ejus verba bene pondererentur, magis faveret nostrae resolutioni, ut videtur est in Generali Tract. de Punit. ubi pro hac sententia varios adducit Auctores.

Ratio 1. Ideo puxta Concil. Trid. exprimendae in confessione sunt circumstantiae speciem mutantates, quia alias Confessarii non posset de gravitate peccatorum recte judicare, nec pro eis congruum imponere penam, seu satisfactionem. *Subiunctio:* Sed eadem ratio id probat de circumstantiis intra eamdem speciem notabiliter aggravantibus. Ergo. Min. prob. Aliud iudicium ferendum est de eo, aliaque penitentia imponendum est illi, qui commisit incepsum in primo gradu, v. g. cum matre, filia, vel sorore, quam qui in quarto; qui tamen incepsus non ejusdem speciei in genere moris. Idem est de eo, qui futurus est centum milia florinorum, respectu illius, qui futurus est duos ducatos: sicut & de eo, qui per integrum annum vehementissimo odio alium fuit prosecutus, respectu ejus qui tamquam horam. Ergo.

Confir. 1. Sæpè fit, quod circumstantiae non mutantes speciem magis aggravant peccatum in individuo, quam qua speciem mutant; quia furari ex Ecclesia unum ducatum non est tantum peccatum, quantum est furari extra Ecclesiam centum milia. Ergo si &c.

Confir. 2. Concil. Trid. ait: *Necessum est, omnium veniam cum opera, & verecunda confessione a Deo querere.* Item: *Postquam conscientie sui sinus omnes, & latebras exploraverit, &c.* Subiunctio: Sed non est aperta, & verecunda confessio, nec pandunt omnes conscientia sinus, & latebrae, seu peccata, quibus homo Deum mortaliter se offendit, ut si explicata tantum peccati substantia, maxima ejus gravitas taceatur. Ergo V. R. ad Opp. 5. ubi confiratur.

Confir. 3. Licit Jura, & Concil. Trid. pro hac sententia non sint manifesta, & expressa, deducitur tamen ex ipsa ratione Concilii per honam consequentiam, ut jam satis ostensum. Hinc in Catechismo Romano iussu S. Pii V. edito, de Sacra Penit. §. Sed quoniam, docetur, juxta mentem Concil. Trid. non modo peccata omnia, sed & circumstantias, quae peccati gravitatem valde augmenta, & minuant, explicantur esse.

Ratio secunda hujus partis. Teneor explicare non tantum speciem, sed & numerum peccatorum mortaliū: ergo etiam circumstantias valde aggravantes. Prob. cons. Licit haec sint circumstantiae peccatorum secundum speciem, & quiddam sumptu spectant tamen ad ejus differentiam numerican, & substantian individualium, & sic, licet non constituant formaliter diversa peccata, bene tamen virtualiter, seu æquivalenter, cum faciant peccatum moraliter peccata, etiam cogitationes, homines ira filios, & Dei inimicos reddant, necessum est, omnium etiam veniam cum operia & verecunda confessione a Deo querere. 4. Etiam est circumstantia in confessione explicandas esse, que speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a penitentibus integrè explicantur, nec Iudicibus imotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate reelle censure possint, & panem, quam oportet, pro illis penitentibus imponant. 5. *Impium est, confessionem, que hac ratione fieri præcipit.*

Exemplum. Peccat quis ex gravi metu, ex igno-

riquo, impossibile dicere, aut carnificinam illum conscientiarum appellare; constat enim, nihil aliud in Ecclesia à penitentibus exigunt, quam ut postquam quisquis diligenter se excuserit, & conscientia sua simos omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortali offendisse meminerint.

Circa secundam partem Doctores inter se dissident; verum data resolutio Thomistis (quorum tamen aliqui contradicunt) est communior, tuior, probabilior, ac Tridentino conformior. Quamvis autem adversari pro se etiam adducunt Angel. Doctorem ex 4. dist. 16. q. 3. art. 2. q. 5. si tamen ejus verba bene pondererentur, magis faveret nostrae resolutioni, ut videtur est in Generali Tract. de Punit. ubi pro hac sententia varios adducit Auctores.

Ratio 2. Ideo puxta Concil. Trid. exprimendae in confessione sunt circumstantiae speciem mutantates, quia alias Confessarii non posset de gravitate peccatorum recte judicare, nec pro eis congruum imponere penam, seu satisfactionem. *Subiunctio:* Sed eadem ratio id probat de circumstantiis intra eamdem speciem notabiliter aggravantibus. Ergo. Min. prob.

Aliud iudicium ferendum est de eo, aliaque penitentia imponendum est illi, qui commisit incepsum in primo gradu, v. g. cum matre, filia, vel sorore, quam qui in quarto; qui tamen incepsus non ejusdem speciei in genere moris. Idem est de eo, qui futurus est centum milia florinorum, respectu illius, qui futurus est duos ducatos: sicut & de eo, qui per integrum annum vehementissimo odio alium fuit prosecutus, respectu ejus qui tamquam horam. Ergo.

Confir. 1. Sæpè fit, quod circumstantiae non mutantes speciem magis aggravant peccatum in individuo, quam qua speciem mutant; quia furari ex Ecclesia unum ducatum non est tantum peccatum, quantum est furari extra Ecclesiam centum milia. Ergo si &c.

Confir. 2. Concil. Trid. ait: *Necessum est, omnium veniam cum opera, & verecunda confessione a Deo querere.* Item: *Postquam conscientie sui sinus omnes, & latebras exploraverit, &c.* Subiunctio: Sed non est aperta, & verecunda confessio, nec pandunt omnes conscientia sinus, & latebrae, seu peccata, quibus homo Deum mortaliter se offendit, ut si explicata tantum peccati substantia, maxima ejus gravitas taceatur. Ergo V. R. ad Opp. 5. ubi confiratur.

Confir. 3. Licit Jura, & Concil. Trid. pro hac sententia non sint manifesta, & expressa, deducitur tamen ex ipsa ratione Concilii per honam consequentiam, ut jam satis ostensum. Hinc in Catechismo Romano iussu S. Pii V. edito, de Sacra Penit. §. Sed quoniam, docetur, juxta mentem Concil. Trid. non modo peccata omnia, sed & circumstantias, quae peccati gravitatem valde augmenta, & minuant, explicantur esse.

Ratio secunda hujus partis. Teneor explicare non tantum speciem, sed & numerum peccatorum mortaliū: ergo etiam circumstantias valde aggravantes. Prob. cons. Licit haec sint circumstantiae peccatorum secundum speciem, & quiddam sumptu spectant tamen ad ejus differentiam numerican, & substantian individualium, & sic, licet non constituant formaliter diversa peccata, bene tamen virtualiter, seu æquivalenter, cum faciant peccatum moraliter peccata, etiam cogitationes, homines ira filios, & Dei inimicos reddant, necessum est, omnium etiam veniam cum operia & verecunda confessione a Deo querere. 4. Etiam est circumstantia in confessione explicandas esse, que speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a penitentibus integrè explicantur, nec Iudicibus imotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate reelle censure possint, & panem, quam oportet, pro illis penitentibus imponant. 5. *Impium est, confessionem, que hac ratione fieri præcipit.*

Exemplum. Peccat quis ex gravi metu, ex igno-

De Circumstantiis.

norantia, ex vehementissima passione, tenetur hoc confiteri: cum enim ibi minusculus voluntarius, minuscula etiam culpa. Si vero quis precibus Amicis inductus neglexerit, v. g. Sacrum non est opus id explicare, cum non sit circumstantia notabiliter diminuens.

Intelligenda hanc sunt de circumstantiis diminuenteribus intra eamdem speciem; si enim ita diminuerent, ut ex mortali facerent veniam, v. g. furando solum unum obolum, vel committing furum etiam notabile, sed ex inadvertentia inculpabilis, tunc non est dubium, quin sint confitenda: quia alias penitentia confiteretur aliquod peccatum non commissum, quod esset mentiri in confessione, cedreque in iniuriam Sacramenti.

*XVII. Oppon. 1. contra 2. p. Conc. Trid. cit. postquam dixi, circumstantiae speciem mutantates esse confitendas, subdit primò: *Impium est confessionem, que hac ratione fieri præcipit impossibilem, aut carnificinam conscientiarum appellare.* Subiunctio: sed data resolutio inducit talen carnificinam, ob difficultatem cognoscendi circumstantias notabiliter aggravantes. Ergo. Subdit secundo: *Constat enim, nihil aliud a penitentibus exigunt.* Ergo solum teneo explicare circumstantias speciem mutantates.*

2. Trid. nullam facit mentionem de exprimendis circumstantiis aggravantibus. Ergo non teneo eas confitendas.

3. Lex in dubio legis late non obligat: sed est dubium de lege dictarum circumstantiarum confessionem præcipiente, an extet. Ergo non teneo eas confitendas.

4. Contra eum, qui jus clarum potuit dicere, & non dixi, interpretatio est facienda, juxta Reg. 57. in 6. Sed Concil. Trid. facile potuisse loqui clarius. Ergo contra illud facienda est interpretatio, quod nimis circumstantias aggravantes non volunt comprehendere.

5. Lex penaliam non est extendenda ad alios causas, ac circumstantias, cum odiosa sint restringenda. Ergo idem quod prius.

6. Christus tanum præcipit confiteri peccata quoad speciem & numerum: sed circumstantias, nec faciunt numerum. Ergo non sunt necessario confitendas.

7. Committente dicentes illas tantum, circumstantias esse necessario confitendas, que in infinitum aggravant: sed tales solim sunt que speciem mutantur. Ergo.

8. De eo, quod est de necessitate confessionis est præceptum divinum: sed hoc non datur de confessione circumstantiarum aggravantium: ubinam enim extat? Ergo.

Ad 1. Neg. min. subs. Cum enim circumstantia, de quibus loquimus, sint notabiles & insigniter aggravantes, facile cognoscuntur: quia tunc multum aggravant, quando homo suum ordinarium peccandi modum notabiliter excedit, nam, vel intensio, aut duratio actus, v. g. odi, aut in quantitate, v. g. furti. Dum vero Concil. secundum subdit, nihil aliud exigunt, non excludit obligationem confitendi dictas circumstantias, sed solum insinuat hominem non debere angi, si postquam omnes conscientia sinus discusserit, nihil aliud occurrat, licet forte aliquid fecerit, cuius non recordatur, sed quod diligenter se examinanti non occurrerint, eadem confessione intelligentur inclusa.

Nec tam ex hoc infertur: Ergo etiam, si quidam ponitentia peccata Confessario jam sint nota, non sunt necessario confitendas. Nam disparitas est quam dat Nugno, si condito persona Confessario jam sit nota, dum se accusat de substantia actus, etiam accusat de persona, adeoque se de hac circumstantia accusat virtualiter & consequenter, neiquam vero de peccatis Confessario jam notis.

2. Religiosus profesus habens sacram Ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, peccans contra castitatem, tenetur exprimere utramque circumstantiam, nam, Religiosus & Ordinis Sacri, in sententia probabiliori S. Th. juxta quam votum sollempne Clericale saltem est circumstantia notabiliter aggravans respectu voti Monachis. Ergo huius ante dicta, est necessario confitenda. Satisfaceret tamen dicendo se esse in Sacris, quia ex Diaconatu non videatur ad Subdiaconatum addi circumstantia ita notabiliter aggravans: secus est de Sacerdotio, hujus enim circum-

cumstantia esset necessario exprimenda.

5. Si quis fornicatus sit cum alterius sponsa de futuro, uterque tenetur exprimere illam circumstantiam propter injuriam, que fit sponso.

4. Explicanda in confessione est circumstantia cognitionis, non solum carnalis, sed & legalis orte ex adoptione aliquius in filium & filiam: ut & cognitionis spiritualis, orte ex Baptismo & Confirmatione, item impedimenti publicae honestatis: si quis cum persona ita sibi juncti copulam habuit. De ea cognitione, & impedimento vide tract. de Matrim.

5. Si fidelis carnaliter peccavit cum infidelii v.g. cum feminis Iudea, vel Turcica, seu non baptizata, tenetur id explicare. Tum quia dum Ecclesia probaret matrimonium fidelis cum infelici, facti hoc ex motivo speciali turpitudinis talis carnalis commercii. Tum etiam, quia ultra hoc, quod ad contravertit virtutem castitatis, est simul contra decus baptionis, pertinetne ad sacramentum.

6. Confessarius carnaliter cognoscens suam, vel suas penitentes, seu filias spirituales, tenetur confiteri hanc circumstantiam. Tum quia esse sacrilegium, tum etiam quia reductivè speciat ad incestum, vel potius est spirituale stuprum iuxta S. Th. 2. 2. q. 154. art. 10. ad 2. Idem est à fortiori dicendum de Parocho carnaliter cognoscens suam Parochianam. Quia hæc circumstantia repugnat proprio eius officio & statui, vi cuius tenetur promovere salutem ovium. Pro quo.

XXIX. Not. 1. Emanasse decreta Pontificia, per quæ penitentibus à Confessario in confessione ad venerari sollicitatus imponitur obligatio tales Confessarios denuntiandi Inquisitoribus, aut locorum Ordin-

nariis. Item inter 28. propositiones ab Alexandre VII. damnatas, esse etiam has duas: Confessarius, qui in Sacramentali Confessione, tribuit chartam, postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitatus in confessione: ac, prout non est, denuntiandus. Altera est: Modus coendendi obligationem denuntiationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante (id est sollicitanti); hic potest illum absolvere, sine onere denuntiationi.

Hac in re attendit Confessarius, an sit in loco ubi dicitur Bullas sint receperæ, bene enim docet Gobat in sua Theol. experim. tract. 7. n. 576, haec Bullas, etiā sanctissimas, in Germania non esse receptas, nec ab Episcopis publicatas: an quia Germana mulieres non videntur induci posse, ut sollicitare accedant vel ad Episcopos, qui sunt magni Principes, vel eorum Vicaries in spiritualibus Generales, qui sepiissime sunt vel Episcopi titulares simili, vel Canonicati Cathedrales, & hoc ipso maiores, quam ut foeminae presumat cum us de ejusmodi loqui: an verendum, ne, si prescriptus processus, obseretur, forte major scandalum sit oriturum: tum ratione pusillorum, tum ratione vicinorum hereticorum.

Potius 2. quod eti olim nulla exierit universalia lex, que Sacerdoti demereret jurisdictionem in complicem; attamen de facto ex determinatione Sum. Pontificis Benedicti XIV. sub die 1. Junii, anni 1741. Confessarius care omnino facultate absolvendi personam complicem in peccato turpi contra sextum decalogi preceptum; nisi in articulo mortis, in quo casu, deficiente quolibet alio Sacerdote, qui possit confessionem excipere, illi conceduntur potestas illam absolvendi. Sed vide sequentes constitutiones.

S. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Confirmatio, & ampliatio Constitutionis sanctæ memorie

GREGORII PAPÆ XV.

Contra Sacerdotes eorum Penitentes in Confessionibus Sacramentalibus ad turpia sollicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuum rei memoriam.

Sacramentum Penitentie, quam secundam post naufragium desperit tabulam Sancti Patres aperte nuncuparunt, Nos licet immerentes ad Universi Domini Gregis curam superna dispositione vocati, omni studio, & pastore sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugimus, per diemnon fraudem, & hominum Dei beneficis perverse uterum malitiam naufragis, ac miseri peccatoribus luctuosum evadat exitum: & quod in salutem, & curationem animarum a Deo, qui dices est in misericordia, institutum est, exercibili scelerum quorundam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem à fel. rec. Gregorio Papa XV. Predecessore Nostro per suas litteras in forma Brevia sub datum Roman apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti 1662. Pontificatus sui anno secundo sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos ad turpia, & inhonesta sollicitantes; & deinceps successivè temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subinde à Congregatione Ven. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversus hereticas pravitatem Inquisitoribus sub die 11. mensis Februario anno Domini 1661. prodierunt Decreta, & à rec. mem. Alexandre Pap. VII. pariter Predecessore Nostro in Congregatione Generali Sancta Romanae Universalis Inquisitione die 24. Septembri 1665. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissuntas propositiones, sexta videlicet, & septima huc revocanda, damnata, & prohibita fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad aeternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infinitas Oves curandas, & decorum S. Ecclesie Dei retinendum intereat, ne aliqui Sacerdotes Penitentie Sacramento nefarie abutentes penitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisco serpentem, pro medicina venenum porrigit, sed animo secum rekolentes, se à Christo Domino presidies, & judices animarum constitutis, ea sanctitatem, que sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent, motu proprio, & ex cer-

certa scientia, ac matura deliberatione nostra prefatas litteras hujusmodi, ac omnia & singula decreta praedita ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica auctoritate, tenore presentium approbamus, & confirmamus; illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmatis robur adficimus; Atque etiam, quatenus opus sit, denou committimus, & mandamus omnibus hereticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, universi Orbis Christiani in suis respectiis Diocesisibus, ut diligenter, omniq; humano respectu postposito inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdos tam seculares, quam regulares quomodo libet exemplos, ac Sedis Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, congregationum, & cujuscumque dignitatis, & praemonitionis, aut quovis privilegio, & induito munitionis, qui aliquem penitentem, quacumque persona illa sit, vel in actu Sacramentali confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, vel occasione, aut praetextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alto loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem confessionem ad in honesta, & turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitis, & in honestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint, Et quos in aliquo hujusmodi nefari excessus culpabiles reperiri, in eos pro crimini qualitate, & circumstantiis severe animadverterant per condignas penas juxta memoriam Gregori Predecessoris Nostri Constitutionem; quam hic de verbo ad verbum pro inserenti haberi volumus; Dantes etiam, opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesie Dei injuriosum remaneat ob probacionem defectum impunitum, jam alis in prefata Constitutione procedendi cum testibus eisiam singularibus, dummodo presumpções, indicia & alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad confessiones audiendas constituti teneri se, ac obligari suos Penitentes, quos noverint fuisse ab aliis ut supra sollicitatos, secundò monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denuntiandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis praeditis personam, que sollicitationem commiserit, etiam Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutiōnē validē impetrando caret, aut sollicitatio inter Confessarium, & penitentem mutua fuerit, sive sollicitatione penitentis consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem iam effluxerit, aut sollicitatio a confessario non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant in super diligenter Confessari, ne penitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impetrant, nisi prius denuntiationem practicent ad effectum perducentes delinquentes indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primū poterunt, delatuos spondent, ac promittant.

Et quoniam improbi quidam homines reperiruntur, qui odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut iniurias, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei Judicio posthabito, & Ecclesie auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationis insinuant: Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis poena correatur, quacumque persona, quæ exercibili hujusmodi flagito se inquinaverit, vel per se ipsum innocentes Confessarios impie calunianto, vel sceleris procurando, ut id ab aliis fiat; à quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam à Nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vite, & excepto mortis articulo spe absolusionis obtinenda, quam Nobis, & Successoribus predictis reservamus, perpetuo caret.

Demum magnope ciupientes a Sacerdotiis Judici, & Sac. Tribunali sancitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contumum, & Ecclesie injurijs longe summovere, & tam exitiosa hujusmodi malo prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrege quidem dæmonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori sui, ac Nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergent, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurim Episcoporum supplicationibus, hac nostra in perpetuum valitura Sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus & singulis Sacerdotibus tam Secularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi aliquoq; ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis privilegio, & induito, etiam speciale expressione, & specialissima nota, & mentione digno suffulitis, auctoritate Apostolica, & Nostra Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus: ne aliquis eorum extra casum extreme necessitatis, nimis in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alii Sacerdote qui Confessari munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicitis in peccato turpi, atque in honesto contra sextum Decalogi Preceptum commiso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ad hujusmodi culpam absolvendam, adeo quidem, ut absoluto si quam imperterit, nulla; atque irrita omnino sit, tamquam imperita a Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad validē absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per præsentes has nostras admire intendimus. Et nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis poena, & quia absolvendi potestatem Nobis solis, notrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat. Decarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vi cujuscumque Jubilei, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciata Sancta, aut alterius cunctibus induiti confessionem dicti compliciti hujusmodi quisquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, ut potè qui in hujusmodi peccati, & Penitentis genere jurisdictione, ut præfatur, caret, & absolvendi facultate à Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstatibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsentem que nuncupant Cruciata Sancta, vel Jubilei Universali, & Plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorundamlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboretur, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indulsi, & litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam mori proprio, aut alias quomodo libet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis; Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat resolvantur, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac precipimus, ut omnes locorum Ordinarii tam præsentem, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessorum tam praeditam Constitutionem Gregori Predecessoris, quam præsentem hanc Nostram, ab omnibus Sacerdotibus approbadis attente legi, & accurate observari current, moneantque eos in Domino, atque fortentur, ut Sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summa

animi innocentia, morum puritate, Judicij integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei; memores præterea sint se locum tenere, ac vices obire summi atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollitus per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo; ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortis ad servendum Deo viventi. Sedulò igitur studeant, diligenterque cavant, ne querentibus, & pulsantibus eorum culpa celum claudatur, ne derperdite oves ad ovile Dominicum redire prophanentes, eorum manibus ferum dentibus dilanianda tradantur, ne prodigi Fili: egentes, & sauci ad Calestem Patrem reverentes, nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adiuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem presentes litteræ ad omnium nostram facilis deveniant, & nemo illarum ignoriantiam allegare valeat, volumus illas, seu earam exempla ad Valvas Ecclesie Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum; necnon Cancelleriae Apostolice, Curiaeque Generalis in Monte Citorio, ac in Acié Campi Floræ de Urbe, ut moris est affiguntur, & publicari, sicut publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde actant, & afficerent, ac si unicuique eorum nominatis, & personalius intitulatis fuissent: utique ipsarum praesertim litterarum transumpsi, seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & Sigillo aliquius Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibetur, ut que ipsi praesentibus adhiberetur: si forent exhibita, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum licet paginam hanc Nostræ voluntatis, sancti, præcepti, mandati, & derogationis infingere, vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indigneationem Omnipotens Dei, & Beatorum Perri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Roma apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Domini 1741. Kalen. Junii Pontificatus Nostræ anno primo.

VISA DE CURIA.

X. Sub-Datarius

N. Antonellus.

Pro D. Card. Passioneo

Cajetanus Amatus.

J. B. Eugenius.

Loco Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostrj JESU CHRISTI 1741. Indictione 4. die vero 17. Junii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostrj BENEDICTI, Divina Providentia Papa XIV. anno primo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilice Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellerie Apostolice, Curie Generalis in Monte Citorio, in Acié Campi Floræ, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Petrum Righum Apostolicum Cursorem.

Sebastianus Amadori Mag. Curs.

DECLARATIO SUPERIORIS CONSTITUTIONIS INCIPIENTIS SACRAMENTUM POENITENTIAE

Anno 1751. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Apostolici muneri partes in procuranda præcipuum rerum Sacrum pura, illibataque penitus administratione versari debere probè intelligentes non modo, & assiduis hortationibus, & justa, ubi res postulat, legata severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque ministris sancte tractentur, quantum cum Dominus possimus providere studemus, verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterum extremam partem, aut immoratur rigor, aut detestabilis laxitas perperam detorquaneatur, opportunè communare, ac robore pro earundem tuedo vigore cum occasio poposcerit non prætermittimus. Sanè cum Nos alia per quamdam nostram Constitutionem cuius initium est: *Sacramentum Penitentiae*, anno Incarnationis Domini 1741. 1. Kalendis Junii Pontificatus nostri anno primo editam omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Secularibus, quam Regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum extra casum extremes necessitatibus; nimurum in ipsum mortis articulo, & deficiente tunc quoconque alio Sacerdotio, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem persona compliciti in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commiso excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam imperita à Sacerdotio, qui jurisdictio, & facultate ad validè absolvendum necessaria ipsi per Nos vigore ejusdem Constitutionis adesta præstatu existeret, & alia prout in memorata Constitutione, cujus tenorem praesentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto habeti volumus, uberior dicuntur contineri. Cum Non subinde super ea dicta Constitutione parte, que mortis articulum respecti, dubitationes quadam exortas fuisse acceptimus, quarum resolutionem privato cœlumcumque iudicio relinquendam, minimè existimamus, ne lex incertus conjecturis, & opinionibus jactata in sensu à mente Nostra alienos forsan distrahatur, ejusque vigor paulatim languat, atque enervetur. Hinc est, quod Nos omnem dubitandi rationem quantum cum Dominino possumus, de medio auterè cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matuia deliberatione

ne Nostris, deque Apostolico potestatis plenitudine memoratam Constitutionem nostram cum omnibus, & singulis in ea contentis tenore praesentum, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integrè, penitus, & omnino, atque ab illis ad quos spectat, & pro tempore quondamque spectabat inviolabilitè, & inconcusse observari præcipimus, & mandamus. Præterea habita super his cum Venerabilis Fratre Nostro Vincentio Episcopo Praestitno Sancte Romana Ecclesie Cardinali Petra muncipato Penitentiario Nostro majori, & dilectis Filii officii Penitentiariae Apostolice Ministris, qui rem iussu Nostro mature penderunt, deliberatione, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione, singulis, ut supra Sacerdotibus quemadmodum interdictum non est in moris articulo personam in predicto turpi peccato complice confidentem audire, aque ab hujusmodi quoque culpari contritam absolvere, deficienti tunc quoconque alio Sacerdotio, qui Confessarii munus obire possit; ita interdicti re ipsa, & prohiberti predicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos, non defuerit, etiam fortè iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere, ac absolutionem impetrare. Porro si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiae, que virari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendum constituta in dicto articulo persona confessio nem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exortitia infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem periret haberi, censore posse, ac si revera abcesseret, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohibiri socio criminis Sacerdoti absolute non plementi ab eo quoque crimen impetrari. Sciat autem complexus ejusmodi Sacerdos & serio animadverterat fore se re ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitutionem inobedientem, latuisse in ea penitus obnoxium, si predicti infamia, aut scandalis pericula sibi ultro ipse configat, ubi non sunt: imo intelligat teneri se graviter hujusmodi pericula quantum in se erit, anteventre, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pataet illius Confessionis absque illius infamia, vel scandalo audienda. Ita enim ipsum teneri vigore memorata nostræ Constitutionis declaramus; & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districi mandamus, aut precipimus. Quod si idem Sacerdos, aut quovis modo sese nullam gravi necessitate compulsa ingresserit, aut ubi infamia, vel scandali periculum timetur, & alterius Sacerdotis opera requienda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita persona in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constituta Sacramentalem confessionem excipere, ac eoque criminis absolviendum largiri nulla, sicut premittitur, necessaria causa cogente præsumperit; quinvis hujusmodi absoluto validia futura sit, dummodo ex parte plementis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Penitentiae valorem requisitis non defuerint: Non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigo necessarium jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, nihilominus Sacerdos ipse violata ausu ejusmodi temeratio legis penas nequaquam effugiet; ac propterea latet in dicta Constitutione majorem excommunicationem eodemque planum modo quo ibidem decurritur, Nobis, & huic Sanctæ Sedis reservatam incurrit prout illi in ipso incurtere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus, & singulis illis, quae in præfata nostra Constitutione volumus non obstat, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut earundem praesentum litterarum transumpti, seu exemplis etiam impressis, manu aliquius Notarii publici subscripti, & Sigillo persona in Ecclesiastica Dignitate constituta munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsius praesentibus, si forent exhibita, vel ostense.

Datum Roma apud Sanctam Mariam Majorem sub Annuo Piscatoris die 8. Februario 1745. Pontificatus Nostræ anno quinto.

Dominus Cardinalius Passioneus.

NOTA: In his Constitutionibus, habet Confessarius quidquid desiderare potest, pro resolvendis omnibus difficultatibus circa absolucionem dariandam, vel negandam complici in materia veneria. Quoniammodum illum horum, ut illas attente legat, ac meditetur. XXX. 7. Si eterque carnalis complex habeat votum castitatis, exprimendum est; quia est duplex sacramentum, item si unus, vel eterque præter votum castitatis adhuc habeat speciale votum, non admittendi, v. g. molitismi, tenetur id exprimere. Quod videatur esse certum. Quia enim in tali materia maximam sensit difficultatem, ita arctè astringit, ut eam vincere.

8. Exprimenda est circumstantia consanguinitatis, quando aliquid fit contra consanguineum per injuriam, famam, vel honoris lassitudinem, & a fortiori, si sit odium: hoc enim directè militat contra amorem Parentum.

Ratio. Quia superadditum peculiarem malitiam contra virtutem pietatis, ac reverentiam Progenitoribus, & Consanguineis debitum.

Hac doctrina maximè intelligitur in casu, quo filius parentem periret, contumelias afficeret, occideret, &c. Si enim patri furaretur, hac circumstantia non est necessaria exprimenda, nisi forte esset tam grave, ut etiam pietati repugnaret, vel exinde notabiliter lacererent fratres: ubi etiam onus restitutione incumbe potest.

Idem est de peccatis Parentum in filios, cum haec tamen differant, quod facilius peccet filius in Parentem, quam in contra. Nam percusso, vel contumelia, quæ in filio contra Patrem essei grave, ea-

dem in Parente contra filium potes esse leve, vel nullum peccatum propter autoritatem paternam, & potestatem corrigendi ac reprehendendi. Eadem est ratio de avis, proavis, &c. Uxore, marito, fratre, sorore, &c. si tamen non omne, quod sufficeret ad mortale, si fieret contra Parentes, sufficiat etiam ad mortale, si fiat contra fratrem.

De pluribus hujusmodi circumstantiis hic exempla ponit, possent, sed illa invenientur propriis locis in decusa hujus operis, maximè infra de lectione morosa, de speciebus luxurie, infidelitatis, &c. ubi videantur.

Explicatur Circumstantia Quid.

XXXI. Hec denotat materiam, circa quam actus versatur, vel effectum, non quidem secundum essentialiam, sed quoad qualitates accidentiales, v. g. in furto, rem esse alienam non est circumstantia, sed est objectum specificatum ejus; sed esse rem sacram, vel esse ablatam in majore, & minore quantitate, est circumstantia: prima speciem mutat; altera aggravat. Huc etiam reduci posset intentio habita in peccato, sed de ea patebit in Circumstantia Cur.

Plurima alia, quæ haec adduci possent dicuntur infra de occasione, & periculo peccandi Tract. 5. Exam. 2. n. 50. De consuetudine peccandi, ibid. n. 52. De concubinatu ibid. num. 45. De blasphemia Tract. 7. Exam. 3. num. 59. De scandalo Tract. 7. Exam. 7. num. 153. De sacrilegio loco citando.

Explicatur Circumstantia Ubi.

XXXII. Hec designat locum delicti: nam subin-

de si peccatum fiat publice, trahitur ad speciem scandalis: si in loco sacro ad speciem sacrilegi, ut patet tum in furto, tum in casu, quo quis equum aliave pecora duceret in Ecclesiam tamquam in stabulum. Vel si quis in ea exerceret lascivas comedias, negotiations profanas, ut nundinas, aut publicum mercatum, &c.

De hac circumstantia Angel. Doctor Opus. 64. sic ait: Confessio debet esse plena, quia debet contineare circumstantias aggravantes peccata, quae sunt, locus in que peccasti, quia gravius est peccare in Ecclesia, aut in loco sacro, quam in domo: & gravius est cogitare aliquod inimicorum, quando dicitis Missam, vel Officium, vel quando Horas, quam quando scribis, vel gravius est respicere, vel tangere animo impudico corpus hominis sub pannis, quam manu, vel pedem; quia magis libidinosa delectatio est ibi. Et sic facies differentiam inter locum, & locum. Hæc. Doct.

Huc etiam spectat Circumstantia coram quo, de qua S. Th. ibid. sic inquit: Gravius est dicere, & facere aliquod coram eo, qui potest ex hoc sumere occasionem peccandi, quam illud dicere, & facere occulte; & gravius est simulare se esse patientem, habendo iram in corde, quam ostendere se esse turbatum sicut est, non dando tamen alium turbationis, vel mali exempli occasionem, ut dicit Greg. Et idea non sufficit dicere, fui traus de verbo mihi dicto, sed debet dicere, & addere, & simulare me esse patientem in verbis, & signis exterioribus, ut reputare humilis, ubi erant superbū, ita quod cum illa simulatione addidi mendaciam ad iram, quam occulasti. Adhuc est gravius, tangere Bertam osculando, quam ipsam in eodem loco tangere cum pede: quia iste modus tangendi, est magis impudicus. Unde non sufficit dicere, tetigis Bertam impudice, sed oportet dicere locum corporis, si tangis manum, vel pectus supra pannos, vel ad nudum; & dicas modum, scilicet cum ore, manu, vel cum pede. Hac ibi.

Vide de Sacrifilio, tract. 10. Exam. 4., n. 64. ubi dicuntur quæ huc spectant.

Quibus auxiliis.

XXXIII. Per hanc circumstantiam intelliguntur instrumenta, & media, quibus quis ad pâtrandum peccatum est usus, v. g. veneno, gladio, vel alia ratione aliquem occidit. Hæc (quando continent specimen malitiam, vel graviter agent) ponentes tenetur exprimere, v. g. si ad forniciandum, ad furandum, vel alteri proximo nocendum usus qui sit opus magi, seu demonis. Si habuit cooperatores, quia tunc solet adesse peccatum scandali. Vel si adhibuit instrumentum valde crudele in aliquis occisione, quia ex eo saltem fit notabilis aggravatio.

Circumstantia Cura.

XXXIV. Significat causam finalem, non quidem intrinsecam & substantialem actus, sed extrinsecam, & ab ipso operante adjectam, quæ necessarij est exprimenda in confessione, v. g. furitum, qui ut possit adulterari, licet adulterium reipsum non sequatur, ob rationem dandam infra in hoc Tract. Exam. 3. n. 47. R. 2. Quando finis intentus, ob quem quis preceptum transgreditur, est indifferens, vel vacare orationi, vel esse dissolutum in lingua, vel relaxatum in gula, quando homo debet communicare; & in die, quo homo communicat, quia in alio tempore. Hac ibi.

Huc reducitur circumstantia durationis, seu mora in peccato; de qua S. D. ibidem ait. Quoniam ibi maior est peccatum; ubi major mora contrahitur, sive sit delectatio corporalis, sive mentalis, sive iram, sive odium tenaces per mensem, aut annum, & diligenter est mora examinanda in peccato cogitationis, quia videndum est, si in ipsa mora ratio succumbat sensualitati, consentiendo in opus voluntate deliberata, si posset; & tunc non est

Angel. Do. or Opus. 64. de intentione habita in peccatis sic discutit: Gravius est facere quocunque peccatum cum intentione provocandi, aliquid ad simile, aut aliquod aliud peccatum; quam ad faciendum sibi ipsi tantum, ut si fecisti aliquem actum cum oculis, aut in manibus adversus aliquem, vel aliquam personam, ut provocares eam ad malum, & sic de aliis peccatis studiosè factis, non tantum in damnum faciens, sed etiam in proximi detrimentum. Quæ peccata non sufficiunt confiteri nisi explicitur intentione malitiosa. Tales recte assimilantur demonibus, & sunt inimici Christi, quia student animas perdere, pro quarum salute Christus sanguinem suum effudit. Item descensus de peccato in peccatum diligenter est perservandus, quia non est ita grave unum peccatum simplex, sicut est illud cuius occasione plurima alia peccata sunt commissa. Unde si studiosè fecisti aliquem defecuum modo, quod alius fuit culpatus de hoc, & non excusasti innocentem, sed permisisti eum iniuste pati: vel si pro defensione unius mendaci verba injuriosè proflusti, aut incurristi plura alia mendacia: aut pro excusatione unius mendaci commisisti perjurium, & ob hoc fuit suspicio de alio, vel facita injusta punio, aut orum odium, vel turbatio inter aliquos: omnia hæc & similia quæ ex peccato primo sunt consecuta, debent cum primo principali peccato plenius explicari. Hæc ibi.

Circumstantia Quomodo.

XXXV. Designat modum actus moralis, v. g. intentionem, aut remissionem, aut quod fiat cum majore, vel minore advertentia. Hæc circumstantia necessarij est explicanda, quando modus actionis circa idem objectum singularem affect malitiam: sive enim sunt duo peccata, saltem virtualliter, vel etiam moraliter formaliter, ut patet in furto, & rapina, de quibus infra in loco proprio: quæ specie differunt. Proinde exprimendum est, si in furto fuit violentia. Idem est de detractione, & conumculo, de oppressione mulieris, & modo occidens, ut si quem occidisti, hoc non contentus, ei pellim abstirasti, vel in frusta dissecessisti. Plura hic dicunt possent de peccatis conjugum in modo uenii Matrimonio, sed de hoc infra in proprio loco, nim. Tract. 1. Exam. 7. n. 103.

Circumstantia Quando.

XXXVI. Indicat tempus vel diem, seu conditio- nes ferialis, vel sollemnes. Non est necessarij explicanda circa quodvis peccatum, ut patet ex praedictis, de hoc non semper se accusatum, & Confessorum non interrogantium, v. g. quod vel in die festo fornicari fuerint, occiderint, edio haberint, &c. Potest tamen esse, quod in dominus valde crudelis in aliquis occisione, quia ex eo saltem fit notabilis aggravatio.

Circumstantia Cur.

XXXVII. Significat causam finalem, non quidem intrinsecam & substantialem actus, sed extrinsecam, & ab ipso operante adjectam, quæ necessarij est exprimenda in confessione, v. g. furitum, qui ut possit adulterari, licet adulterium reipsum non sequatur, ob rationem dandam infra in hoc Tract. Exam. 3. n. 47. R. 2. Quando finis intentus, ob quem quis preceptum transgreditur, est indifferens, vel vacare orationi, vel esse dissolutum in lingua, vel relaxatum in gula, quando homo debet communicare; & in die, quo homo communicat, quia in alio tempore. Hac ibi.

Huc reducitur circumstantia durationis, seu mora in peccato; de qua S. D. ibidem ait. Quoniam ibi maior est peccatum; ubi major mora contrahitur, sive sit delectatio corporalis, sive mentalis, sive iram, sive odium tenaces per mensem, aut annum, & diligenter est mora examinanda in peccato cogitationis, quia videndum est, si in ipsa mora ratio succumbat sensualitati, consentiendo in opus voluntate deliberata, si posset; & tunc non est

est minor culpa, quæ si peccatum opere perfecis, set: quia sic voluntas pro facto reparatur. Si autem succumbat ratio, consentiendo in delectationem tantum, quam non vult in opus procedere, sed vult tantum interius in delectatione voluntari: tunc licet ibi non sit plenus consensus, tamen est peccatum mortale, sicut dicit Augustinus; sed est minus grave quam primum, ubi est consensus in delectationem, & in opus. Hæc ibi.

Oppono contra numerum septuaginta Circumstantiarum. Dantur enim plures. i. Duratio actus. Circa quid. 3. Quoties. Ergo.

Resp. Omnes reduci ad prefatas, vel certè non esse meras circumstantias. Hinc duratio actus reducitur ad Quid. Tandem numerus peccatorum, qui significatur per ly quoties, non est propriæ circumstantia, sed enim actum humanum non multiplicari, sed solum modicari. Pro quo

Not. Quod explicandus sit numerus peccatorum certus, vel saltem (si alter non sciat) probabilis: addendo, circiter, seu plus minus. At quis postea tenetur certum numerum denouo confiteri, si cum deprehendat, dicitur tract. 13. de Penit. Exam. 4. n. 53.

Estra etiam sufficiens scientia Confessarii mera circumstantia officii ejus?

XXXVII. Dico. Ita quidem sibi persuadent nonnulli Confessarii audaces, & parum timorati, sed cum aeterna salutis sua & penitentiam periculo, & morte aberrantes Cœlo. Nam inter necessaria Confessarii requisita principem locum tenet scientia, juxta quam in hoc trecento Tribanali fungendum sit officio Judicis, Medicis, & Doctoris, ut ostensum est supra in tract. 1.

E X A M E N I I I.
De actum humanorum moralitate, seu bonitate, & malitia.

De qua S. D. agit 1. 2. q. 18. usque ad 21. inclusivæ.

A Cui humano (in hoc Tract. Exam. 1. ad quest. A 4. explicato) in ordine physica, seu in esse natura constituto supervenit moralitas: à qua redditus bonus, vel malus, meritarius, vel demeritarius. Eius proinde notitia Confessarii ex vi officii Judicis est pernecessaria. Unde

QUÆRÔ I. Quid mortaliter, & essentialiter est moralitas in actu humano?

XXXVIII. Respondet. Libertas est quidem fundamentum moralitatis, eique velut substratum necessario presupponitur. 2. Formaliter tamen in ea non consistit, 3. Nec formaliter sunt idem actus humanus, & actus moralis.

1. Pars est S. Th. in 2. dist. 24. art. 2. dicentis: Ibi incipit genus moris, ubi incipit dominium voluntatis.

Ratio. Actus moralis, ex eo sic dictus, quia subiectum, ad dirigitur à regulis morum, scilicet lege & ratione, ut proprietatem habet hoc, quod sit laude, vel virtutep dignus, meritonus, vel demeritus: sed hoc non habet sine libertate, juxta illud superadductum axioma: In naturalibus, id est, non liberis, nec mercator, nec demeritor. Ergo.

Ratio 2. & 3. p. Actus liber, seu humanus, & actus moralis habent specificativa formaliter diversa. Ergo non sunt formaliter idem libertas, & moralitas, actus liber, & actus humanus. Proh. an.

Actus moralis specificatur à fine, seu objecto sub ratione conformis, vel disiformis cum regulis morum, actus vero humanus, seu liber specificatur quidem ab eodem objecto, sub alia tamen ratione formalis, nim. sub ratione indifferentiæ propositi dicitur enim humanus, quia fit cum libertate, ac domino voluntatis, moralis vero, qui tendit in objectum, regulis morum (statim assignandis) con-vel dissonum,

Ergo, licet in eodem actu se comitentur, non tam sunt formaliter idem.

Resp. a. Probabilior sententia Thomistarum est, quod moralitas non consistat in denominatione extrinseca, nec in ente seu relatione rationis, nec in relatione reali predicationali, velut in ratione formalis, sed in ordine reali, intrinseco, transcendentali, seu in tendentia actus ad objectum, ut substantia regulis morum. In libro millesimo secundo, 2. anniversario, Ex quo facile patet definitio moralitatis.

Ratio totius asserti. Juxta principium Thomistarum a S. Th. sept. præsentum in hac 1. 2. q. 54. art. 2. in cap. Inculcatum: Quæ distinguuntur secundum ordinem ad aliud distinguuntur secundum ordinem eorum ad quæ dicuntur, id est, quod essentialiter dicit ordinem ad aliud, ab eo habet specimen, ita ut ordine illud sit formale constitutum, & distinctivum ejus in eoque ordine formaliter consistat, ut patet in omnibus potentiss. v. g. intellectu, visu, &c. & habitibus, ut scientiis, & actibus, speciem suam formaliter intrinsecè soriensibus ab ordine ad objectum, & ab objecto extrinsecè. Subsim: Sed omnis actus ex intimes, ut ita dicam, visceribus, seu ex propria natura inclinatus in suum objectum, ut specificabilis in summum significativum. Ergo ab ordine ad illud habet specimen. Ergo idem dici debet de actu morali qua tali, si ve bono sive malo, & consequenter moralitas formaliter consistit in praefato ordine. Ergo non in aliquo extrinsecis, aut à ratione confito.

Quod autem non est in ordine predicationali, est, quia iuxta Thomistas in Logica ordo predicationis petit realēd existentiam sui termini: moralitas autem potest in actu refundi ab objecto apprehensio, in re etiam impossibili, ut patet in peccato Luciferi appetentis aquilatatem cum Altissimo. Ergo moralitas formaliter est ordo transcendentalis, seu tendentia actus humani ad objectum, non physice sumptum, sed ut subsantis regulis morum, quibus si sit conforme, habent bonitas; si disforme, habent malitiam moralis.

Not. quod moralitas ab ipsa entitate physica actus humani distinguuntur realiter modaliter, tamquam modus a suo objecto, cum sint diversi ordinis, scilicet physici & morales: etsi alias verum sit, quod relatio transcendentalis (sicut in eodem ordine cum suo subiecto) ab eo nullatenus distinguatur resister.

QUÆRÔ II. Quæ & quo sunt Regulae morum?

Quæ & quo principia moralitatis?

XXXIX. Resp. Juxta S. Th. duplex est regula moralium seu actuum moralium: Una remota, prima, & extrinseca. Et hæc est ipsa lex aeterna Dei, in Dei existens. De qua infra tract. 6. Exam. 1. n. 9. & 10. Cuius ratio est. Quia prima Regula est illa que omnino indefectibilis est, & in quam cetera rediuntur: sed talis est sola lex aeterna Dei, ut patet. Ergo Altera Regula est proxima, secunda, & intrinseca, & hæc est nostra conscientia, seu dictamen rationis, ab altera Dei lege descendens, ut radius ab eadem participans, seu applicatio ejus, & in vi Regula prima actus nostros dirigens. Quia propriæ Regula non potest assignari. Ergo.

2. Pars. Juxta S. Th. tria sunt moralitatis principia, nim. Objectum, Circumstantia, Finis.

Declarator. Objectum non sumitur hic in amplio sensu, quod significat omne id, quod volitum est (cum etiam circumstantia, quæ talis, possit esse voluntaria) sed prout est id, ad quod actus humanus ex propria natura, seu per se primo ordinatur. Sicut objectum justitia est jus alienum reparandum, cum sit virtus jus suum cuicunque tribuens, objectum furti est res aliena invito domino auferenda. Ab objecto prouide ejusque moralitate, velut à primario, & specifico moralitatis principio in actu humanum refunditur moralitas, nim. bonitas, vel malitia moralis specifica, & essentialis. Ratio est ante data pro R. 2. ad quest. 1.

De secundo moralitatis principio, scilicet de circumstantia.